

Monumentenwacht archeologie,
uw partner in behoud en beheer

m

monumentenwacht
Vlaanderen vzw

een initiatief van de Vlaamse provincies

Bent u de trotse eigenaar of beheerder van archeologisch erfgoed in Vlaanderen en wenst u advies over de instandhouding ervan, dan helpt Monumentenwacht u graag verder.

Op uw verzoek komt onze gespecialiseerde monumentenwachter ter plaatse om een toestandsinspectie uit te voeren. De vaststellingen op het terrein zijn gebaseerd op visuele waarnemingen en worden aangevuld met een beknopt bureauonderzoek naar de historiek van de site. De bevindingen worden u overgemaakt in een goed gedocumenteerd, overzichtelijk rapport met concrete aanbevelingen voor onderhoud en - indien nodig - herstel. Met het rapport kan u zelf aan de slag of kan u een uitvoerder in de arm nemen. Indien uw eigendom beschermd is, kan het rapport als basis dienen om een premie aan te vragen bij de Vlaamse Overheid.

Ook indien u reeds voor uw bouwkundig erfgoed lid bent bij Monumentenwacht kan u bij onze adviseur archeologie terecht voor een aanvullend advies over een archeologievriendelijk (bodem)beheer van uw eigendom. Daarmee kan u onverwachte kosten voorkomen.

Het advies van Monumentenwacht is onafhankelijk en objectief. U bent niet verplicht het te volgen. Maar het helpt wel om uw eigendom in stand te houden. Bovendien kunnen door het uitvoeren van periodiek en planmatig onderhoud dure herstelkosten vermeden worden.

^ Opgraving in een kerk naar aanleiding aanleg vloerverwarming

^ Opgegraven muurresten / archeologische ruïne

^ Abdijsite

^ Grafheuvel

Archeologisch erfgoed: wat?

Archeologisch erfgoed is erg divers. Het zichtbare archeologische erfgoed is wellicht het meest bekend. Voorbeelden hiervan zijn: grafheuvels, mottes (kasteelbergen), aardewerken verdedigingswerken (zoals schansen, maar ook relicten uit de Wereldoorlogen), wallen, archeologische ruïnes en opgegraven muurresten. Het meeste archeologische erfgoed is echter niet zichtbaar, maar daarom niet minder waardevol. De in de ondergrond bewaard gebleven sporen en structuren van menselijke activiteiten in het verleden vormen belangrijke, maar ook zeer kwetsbare getuigenissen van ons verleden.

Archeologisch erfgoed staat zelden op zichzelf, maar maakt deel uit van een bouwkundige en/of landschappelijke context. Denk maar aan de vele abdijcomplexen, kasteeldomeinen en kerken, wiens lange bestaansgeschiedenis zich weerspiegelt in het historisch gegroeide, monumentale gebouwenpatrimonium enerzijds en een rijk archeologisch bodemarchief anderzijds.

Waarom archeologisch erfgoed actief onderhouden?

Archeologisch erfgoed is voor een groot deel van onze geschiedenis het enige, kwetsbare archief dat ons nog rest. Het heeft bijgevolg een belangrijke wetenschappelijke en historische informatiewaarde. Eens beschadigd of vernietigd, is deze informatie onherroepelijk verloren. Het zichtbare archeologische erfgoed, zoals de grafheuvels en mottes, heeft naast haar wetenschappelijke waarde ook een belangrijke belevingswaarde. Deze relictten geven een historische dimensie aan het hedendaagse landschap.

Net als bouwkundig erfgoed, blijft archeologisch erfgoed niet vanzelf in een goede toestand ter plaatse bewaard. Meerdere degradatieprocessen werken het verval in de hand. Deze kunnen een menselijke, natuurlijke (biologische en fysische) of chemische oorzaak hebben. Denk maar aan de verstoring van zowel boven- als ondergronds archeologisch erfgoed door bouw- en infrastructuurwerken, land- en bosbouwwerken, de wortelwerking van planten en bomen, windval, dierlijke ingravingen, vandalisme, overmatige recreatiedruk, de inwerking van vorst, erosie, chemische verwerking enzovoort. Ook verwaarlozing en foutief beheer door onwetendheid kunnen het verval in de hand werken.

Om het verval te stoppen en nieuwe aantastingen te voorkomen is een actief instandhoudingsbeheer van groot belang. Al met enkele eenvoudige ingrepen kan u een belangrijke bijdrage leveren aan de zorg voor dit erfgoed, zodat het ook voor toekomstige generaties bewaard kan blijven als bron van kennis en beleving.

Betredingserosie op een tumulus >

Wat kan Monumentenwacht archeologie voor u doen?

Monumentenwacht ondersteunt haar leden in het behoud van hun archeologisch erfgoed door middel van diverse diensten.

TOESTANDSINSPECTIES

Tijdens periodieke terreininspecties wordt de actuele toestand van uw archeologisch erfgoed in kaart gebracht en beoordeeld. Daartoe worden oude en nieuwe aantastingen gedetailleerd geregistreerd. Daarnaast wordt een overzicht en inschatting gemaakt van mogelijke bedreigingen. Het is van belang dat de eerste terreininspectie (“nulmeting”) gevolgd wordt door periodieke inspecties (“monitoring”) om na te gaan of het beheer effectief is en of er nieuwe aantastingen of bedreigingen opduiken. De bevindingen zijn gebaseerd op visuele waarnemingen, een beknopt bureauonderzoek en gesprekken met de eigenaar of beheerder. Wij voeren geen gravend onderzoek uit.

TOESTANDSRAPPORTEN

Na afloop van de terreininspectie ontvangt u een toestandrapport met aanbevelingen voor instandhouding en onderhoud. De uit te voeren werkzaamheden worden zo concreet mogelijk beschreven met een aanduiding van de urgentie.

Wanneer nodig wordt doorverwezen naar de bevoegde instanties, specialisten en uitvoerders. Het rapport bevat eveneens archeologische achtergrondinformatie die nuttig kan zijn voor een eventuele toeristische ontsluiting van de archeologische vindplaats. Foto's, kaartmateriaal en illustraties verduidelijken het rapport.

B. INSPECTIEBEVINDINGEN

B.1. Beschrijving

Altruïnen : max. 5 m hoog ; diameters basis 25 m en 22 m (voigens Claire Massart, 1994 ; deze diameter komt overeen met de omtrek die Schuermans in zijn verslag van 1850 noemde). De grafheuvel werd niet opnieuw opgemeten (sinds de inspectie omwille van de huidige terminalstadie; de overvloedige begroeiing en de prikkelbaarheid langs de noordwestzijde maakten een volledige inspectie van het heuvellichaam en een continue rondgang rond de voet onmogelijk).

Merkopz : De preciese vorm van de grafheuvel is moeilijk herkenbaar door de vele begroeiing. Deze beperkt ook de waarnemingsmogelijkheden op het heuvellichaam.

De grafheuvel heeft over het algemeen vijf slanke heiligen en een algemene top. De noordelijke en westelijke heiling lijken iets minder steil en lievers langer dan respectievelijk de zuidelijke en oostelijke heiling. Naast in het zuidelijke altruïnen nog een klein deel Schuermans als De Loutz in hun opgravingen (zie boven). Het is een verschrikkelijk lange en verticale heiling op voor de westelijke en noordelijke heiling. Ze geven echter niet aan vanaf waar ze gemeten hebben, waardoor dit moeilijk te controleren is.

Onder de beperkte waarnemingsmogelijkheden (omwille van het dikke struweel) kon in de top van de grafheuvel een duidelijke depressie waargenomen worden. Deze was waarschijnlijk, zoals De Loutz in de 19de eeuw ook schreef in zijn opgravingenrapport, in verband gebracht worden met de plunderingen door de Franse legers in de 17de eeuw.

Er konden geen sporen in het heuvellichaam met zekerheid geïdentificeerd worden van de 19de eeuwse opgravingen. In het zuiden zijn de opgravingsschachten, die na de opgraving terug opgevoerd werden met losse grond, verzakkingen na. Mogelijk worden deze alomg zichtbaar na het verwijderen van de begroeiing. Deze zouden zich volgens het

< Voorbeeld van een toestandrapport

^ Inspectie van een tumulus

Met dit rapport kan u zelf aan de slag of u kan specialisten of uitvoerders contacteren. Daarnaast heeft u een basis om premies aan te vragen bij de Vlaamse Overheid en om beheersplannen op te maken of aan te vullen, zoals plannen voor bosbeheer en natuurbeheer.

HELPDESK EN BIJKOMEND ADVIES OP MAAT

Monumentenwacht blijft als helpdesk beschikbaar voor meer informatie over de vastgestelde toestand en de aanbevelingen. Op uw verzoek lichten wij het rapport ter plaatse toe. Voor meer informatie over premiemogelijkheden, vergunningen of uitvoerders, verwijst Monumentenwacht u zo precies mogelijk door.

Indien u voor uw bouwkundig erfgoed reeds lid bent, kan u bij Monumentenwacht bijkomend advies inwinnen over de mogelijk aanwezige archeologische waarden en een archeologievriendelijk bodembeheer.

Per jaar ontvangt u als lid de nieuwsbrief en onderhoudsbrochures of informatiebladen.

^ Archeologische muurresten / archeologische ruïne

Word lid!

WIE...

Elke eigenaar of beheerder van waardevol archeologisch erfgoed dat in Vlaanderen gelegen is, kan lid worden van Monumentenwacht: zowel particulieren, verenigingen, vennootschappen als kerkfabrieken of openbare besturen.

Zowel beschermd als niet beschermd archeologisch erfgoed komt in aanmerking voor een lidmaatschap. Monumentenwacht beslist over de aanvaarding en kan – indien nodig - beroep doen op externe specialisten om de afweging te maken zonder dat dit in rekening wordt gebracht. Twijfelt u of uw object in aanmerking komt, aarzel dan niet om ons vrijblijvend te contacteren!

Ook eigenaars of beheerders van waardevol bouwkundig erfgoed met een bovengrondse of ondergrondse archeologische component, kunnen bij Monumentenwacht terecht voor een integrale inspectie of advies.

HOE...

Om lid te worden, neemt u contact op met uw provinciale Monumentenwacht. Monumentenwacht Vlaanderen verzorgt de verdere dienstverlening.

KOSTPRIJS...

Dankzij de steun van de Vlaamse Overheid blijft uw bijdrage in de kosten beperkt. U betaalt een jaarlijkse ledenbijdrage van 40 euro per jaar. Voor eigenaars van meerdere objecten of voor een object met meerdere eigenaars wordt een voorstel op maat uitgewerkt. Er geldt een vast uurtarief van 28,59 euro (incl. btw) voor de inspectie ter plaatse en (een deel van) de rapportopmaak. Er wordt een beperkte administratieve kost aangerekend zonder verplaatsingsvergoeding.

De Vlaamse regelgeving stelt dat een eigenaar van een archeologische site gebonden is aan de zorgplicht. Als uw goed beschermd is, bent u bovendien gehouden aan de instandhoudingsplicht. U kan een premie krijgen van de overheid voor de uitvoering van nodige instandhoudings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken.

Meer info over wetgeving en premies: www.onroerenderfgoed.be

MONUMENTENWACHT ARCHEOLOGIE IN HET LANDSCHAP VAN DE ARCHEOLOGISCHE ERFGOEDZORG

De dienstverlening van Monumentenwacht archeologie vormt een schakel in het proces van de archeologische erfgoedzorg en wil eigenaars of beheerders ondersteuning bieden in het behoud en het beheer van hun waardevol archeologisch erfgoed.

Wat behoort **niet** tot het takenpakket van Monumentenwacht archeologie?

- × het uitvoeren van opgravingen en wetenschappelijk onderzoek
- × het inventariseren en waarderen van archeologische vindplaatsen
- × de wettelijke bescherming van archeologische sites
- × het adviseren van vergunningsaanvragen

Daarvoor zijn andere diensten, organisaties en bedrijven bevoegd, zoals:

- × het Agentschap Onroerend Erfgoed: www.onroerenderfgoed.be
- × universiteiten
- × provinciale, intergemeentelijke en stedelijke archeologische (of onroerend erfgoed) diensten
- × archeologische bedrijven

De sector van de archeologische erfgoedzorg is nog volop in ontwikkeling, en daarmee ook de invulling van onze archeologische dienstverlening. De website houdt u up-to-date:

www.monumentenwacht.be

